AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNİVERSİTETİ

TƏBİƏT ELMLƏRİ VƏ MÜHƏNDİSLİK FAKÜLTƏSİ
HƏYAT ELMLƏRİ DEPARTAMENTİ

LIFE SCIENCE
SİLLABUS

Tədris ili və semestri
2023/2024 Yaz

Razılaşdırılmışdır **Təsdiq edirəm**

Departament müdiri:
b.ü.f.d. C.M.Eldarova

Ümumi məlumat	**Fənnin kodu və adı**	MED 315 Mülki müdafiə və tibbi biliklərin əsasları
	Kreditlərin sayı	6 AKTS
	Departament	Həyat elmləri
	Proqram	Bakalavr
	Tədris semestri	2023/2024-cü tədris ilinin yaz semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Cəfərov Hüseyn
	E-mail	huseyn.jafarov@khazar.org huseyncafarov@gmail.com
	Telefon	070-738-33-66
	Dərs otağı, dərs cədvəli	Məhsəti küç., 14 (Neftçilər kampusu), _____ saylı otaq,
	Məsləhət saatı	Məsləhət saatının vaxtı tələbələrlə razılaşdırılacaq
Prerekvizitlər	Yoxdur	
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	***Əsas dərsliklər:*** 1. Şadlinski V.B., Hüseynova G.A. İnsan anatomiyası. Dərslik. Bakı, “Müəllim” nəşriyyatı, 2009, 240 s. 2. Əliyev S.C. Tibbi biliklərin əsasları. Dərslik. Bakı, 2004 3. Ocaqov H.O. Fövqəladə hallarda təhlükəsizlik (Defensiologiya) (Ali məktəblər üçün dərslik). Bakı, 2012, 368 s. 4. Musayev A.H. Mülkü müdafiə tibbi xidmətinin təşkili. Dərslik.Bakı, “Təbib” nəşriyyatı, 2011, 165 s. 5. Feyzullayeva T.Ə., Ələkbərova S.Ə., Məmmədova F.Ə. Mülki müdafiə və tibbi biliklərin əsasları. Dərslik. Bakı, 2006. 6. Əzizov A. Əməyin mühafizəsi. Bakı, 2008. ***Əlavə vəsaitlər:*** 1. Vəliyev Ş.Q. İnsan anatomiyası və fiziologiyası. Dərslik. Bakı, 2001. 2. Məmmədov A.M., Sudakov K.V. Normal fiziologiya. Dərslik. Bakı, “Təbib” nəşriyyatı, 2011. 3. Həsənov Ə.B. Patoloji anatomiya. Dərslik. Bakı, “Elm” nəşriyyatı, 2003, 780 s. 4. Məmmədov Y.C., Təqdisi C.H., İslamzadə F.İ. Patoloji fiziologiya. Dərslik. Bakı, “Maarif” nəşriyyatı, 1989, 752 s. 5. Məmmədhəsənov R.M. Daxili xəstəliklər. Dərslik. Bakı, Qismət, 2008, 464 s. 6. Cəfərov Ç. Ümumi cərrahlıq. Dərslik. Bakı, 2006, 552 s. 7. İsayev C.P. İnfeksion xəstəliklər. Dərslik. Bakı, Təhsil, 2009, 443 s. 8. Əzizov V.Ə., Axunbəyli A.Ə., Alimetov S.N. Təbabətdə böhranlı hallar və təxirəsalınmaz tibbi yardım. Dərs vəsaiti. Bakı, “Təbib” nəşriyyatı, 1995, 112 s. 9. Tibb bacısının məlumat kitabı / N.R.Paleyevin redaktəsi ilə (Tərcümə edəni: Ə.Q.Cəfərov). Bakı, 2008, 528 s. 10. Ocaqov H.O., Danyalov Ş.D. Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin nəzəri əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı, 2008, 140 s. 11. Орлов А.Т. Охрана труда в строительстве. Учебник. М., 1987. 12. Сахно И.И., Сахно В.И. Медицина катастров (организационные вопросы). М., 2001, 560 с. 13. Руководство для врачей скорой помощи. Под редакцией В.А.Михайловича. 2-е изд. Л.: Медицина, 1989, 544 с. 13. Михайлов Л.А. Безопасность жизнедеятельности. 2-е издание. Учебник. М., 2008. 14. Təbii fəlakətlər riskinin azaldılması üzrə müəllimlər üçün metodik vəsait / DIPECHO layihəsi.	
Tədris metodları	**Mühazirə**	X
	Qrup müzakirəsi	X

	Seminar		X
Qiymətləndirmə	**Komponentləri**	**Tarix/son müddət**	**Faiz (%)**
	Davamiyyət	Semestrin sonunda	5
	Fəallıq	Hər dərs	5
	Yoxlama işi (Quiz)	Semestr ərzində 2 dəfə	10
	Prezentasiya	Semestr ərzində	10
	Aralıq imtahanı	Cədvəl üzrə	30
	Final imtahanı	Cədvəl üzrə	40
	Yekun		**100**
Kursun təsviri	Bu kurs insanın həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi (tibbi biliklərin əsasları, əmək mühafizəsi və mülki müdafiə) məsələlərini əhatə edir. **Tibbi biliklərin əsasları** bəhsi həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin tibbi əsasları, insan orqanizminin normal anatomiyası və fiziologiyası haqqında, fövqəladə hallarda zəhərlənmələr və xəstələnmələr zamanı ilk yardım və xəstələrə qulluq, xəstəlik haqqında anlayış, müxtəlif sistemlərin xəstəliklərinin təsviri, həkiməqədər yardım və profilaktikası, qəzalar və fəlakətlər zamanı tibbi yardım barəsindəki biliklərə həsr olunmuşdur. **Əmək mühafizəsi** bəhsi özündə istehsalatda həyat fəaliyyətinin ümumi məsələlərini, insan-yaşayış və iş mühiti sistemində neqativ amilləri, təhlükəsizlik texnikasını, yanğın və partlayış hadisələrində həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyini əks etdirir. **Mülkü müdafiə** bəhsi fövqəladə hallar və onların xarakteristikası, fövqəladə hallarda yaranmış şəraitin qiymətləndirilməsi və əhalinin mühafizəsi, obyektlərin işinin dayanıqlığı, rabitə, xəbərdarlığın təşkili və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təmini, fövqəladə hadisələrdən mühafizə sahəsində əhalinin hazırlanması haqqındakı məlumatları cəmləşdirir.		
Kursun məqsədi	Tələbələrə insan orqanizminin anatomo-fizioloji xüsusiyyətləri və xəstəlikləri haqqında biliklərin öyrədilməsi, əmək təhlükəsizliyi məsələləri, mülkü-müdafiə tədbirləri, fövqəladə hallarda tibbi fəaliyyətin prinsipləri, ilk tibbi yardım və onun təşkili haqqındakı məlumatlarınçatdırılmasıdır.		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	**Kursun sonunda tələbələr nəyi biləcəklər:** 1. Insan orqanizminin inkişaf qanunauyğunluqlarını 2. Sağlamlıq və xəstəlik haqqında ümumi məlumatları 3. Tipik patoloji proseslərin bəzi formalarının (hüceyrə zədələnməsi, mikrosirkulyasiya və periferik qan dövranının pozulması, iltihab və qızdırma) baş vermə səbəblərini və gedişini 4. İnsan orqanizminin ayrı-ayrı sistemlərinin anatomik-fizioloji xüsusiyyətlərini və bu sistemlərdə rast gəlinən xəstəlikləri, ilk yardımın göstərilməsini 5. İstehsalat sahələrində həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təminini və insanlar üçün təhlükə törədən amilləri 6. İstehsalat sahələrində bədbəxt hadisələrin araşdırılmasını 7. Fövqəladə hallar və onların baş vermə səbəblərini 8. Fövqəladə hadisələrin xəbərdar edilməsinin növləri və vasitələrini, fövqəladə hallarda davranış qaydalarının əhaliyə çatdırılması üsulları və yollarını 9. Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin prinsipləri və üsullarını, zədələnmiş insanlara ilk tibbi yardımın göstərilməsini		
Qaydalar (tədris siyasəti və davranış)	**<u>Dərsin təşkili</u>** Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar mühazirə zamanı tələbələrə çatdırılacaqdır. Təcrübə məşğələləri zamanı müvafiq əyani vasitələrdən də istifadə etməklə yeni mövzu daha ətraflı müzakirə ediləcək və tələbələrə praktik vərdişlər öyrədiləcəkdir. Hər bir təcrübə məşğələ dərsində tələbələrə əvvəlki mövzuya aid suallar veriləcək və semestrin sonunda nəticəyə əsasən tələbələrin fəallığı qiymətləndiriləcəkdir. Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri quizlər vasitəsilə yoxlanılacaqdır. Semestrin əvvəlində tələbələrə fənnin müxtəlif bölmələrinə aid prezentasiya mövzuları tapşırılacaqdır. Tələbələr hər bir dərs ərzində müvafiq mövzular üzrə hazırladıqları prezentasiyanı təqdim etməlidirlər. **<u>Ümumi qaydalar</u>** **Davamiyyət**		

	Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərs buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. **Gecikmə** Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qayıb yazılır və tələbə dərs saatında iştirak edə bilər **Yoxlama işi (Quiz)** Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yaza bilər. **İmtahanlar** Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. İmtahanda iştirak etməmə yalnız dekanlığın icazəsi ilə mümkündür. İctimai fəaliyyətlə əlaqədar imtahanlardan yayınma hallarına yol verilmir . İmtahanlar kumulyativ xarakterli olmalıdır. Aralıq və yekun imtahanların mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Son imtahanda sualların əksəriyyəti aralıq imtahandan sonra keçirilmiş materialların əsasında tərtib olunur. **Tələbənin kursu başa vurması** 60% və daha artıq bal toplamış tələbə kursu bitirmiş hesab olunur. Əks halda tələbə bu kursu yenidən keçməlidir. **İmtahan qaydalarının pozuntuları** İmtahanlarda mövcud qayadaların pozulması (köçürmə cəhdləri, köçürmələr, imtahanın gedişini pozmaq və digər qanunsuz hərəkətlər) hallarında tələbənin imtahan işi ləğv olunur. **Dərslərdə davranış** Tələbə dərs zamanı müvafiq akademik şəraitin yaradılması üçün mümkün olan hər şeyi etməlidir. İcazəsiz danışığa, lüzumsuz hərəkətlərə və s. qeyri-etik davranışa qətiyyən yol verilmir.Tələbə dərsdə fəal şəkildə iştirak etməli, lazım olduqda suallar verməli və müzakirələrdən kənarda qalmamalıdır. ***Dərs zamanı mobil telefonlardan və digər elektron cihazlardan istifadə qəti qadağandır!***

MÖVZULAR ÜZRƏ SAATLARIN TƏXMİNİ BÖLGÜSÜ VƏ TƏQVİM-TEMATİK PLAN

Həftə	Tarix (planlaşdırılmış)	Mövzular	Dərslik/Tapşırıqlar
1.	I həftə	**<u>Mülki müdafiə</u>** **Mülki müadfiə haqqında anlayış. Fövqəladə hallar və onların xarakteristikası.** Respublikamızın ərazisində baş verə biləcək təbii və texnogen xarakterli fövqəladə halların xarakteristikası və onların nəticələri. Hərbi xarakterli fövqəladə halların xarakteristikası. Nüvə partlayışının səbəbləri, onun canlılara zədələyici amilləri, binalara və qurğulara dağıdıcı təsiri. İşıq şüalanması və bunun nəticəsində yanğınların baş verməsi.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 1, Bölmə 1
2.	II həftə	Radioaktiv zəhərlənmə zonaları, nəticələri və ionlaşdırıcı şüaların insan orqanizminə, cihaz və avadanlığa təsiri. Kimyəvi zədələnmə ocaqları və xarakteristikası. Zəhərləyici və güclü təsirli maddələr və onların insan orqanizminə təsiri. Bioloji zədələnmə ocaqları və xarakteristikası, insan orqanizminə təsiri və buna qarşı karantin və obyervasiya rejimlərinin aparılması.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 1, Bölmə 2

3.	III həftə	**Fövqəladə hallarda yaranmış şəraitin qiymətləndirilməsi.** Radioaktiv, kimyəvi, yanğın şəraitləri haqqında ümumi anlayış, bu şəraitlərlə əlaqədar kəşfiyyatlar və kəşfiyyatlardan alınan məlumatlar əsasında həqiqi şəraitin qiymətləndirilməsi, ehtimal olunan şəraitin proqnozlaşdırılması və qiymətləndirilməsi. Nüvə partlayışı və radiasiya səviyyəsinin eyni vaxtda olması haqqında ümumi məlumat.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 2
4.	IV həftə	Radioaktiv maddələrlə zəhərlənmə, zəhərlənmə zonasında şüalanma dozasının, zəhərləyici maddələrin dayanıqlıqlarının müəyyən edilməsi və bu zonada təhlükəsiz qalma müddəti. Fəhlələrin, qulluqçuların, əhalinin və dəstələrin şəxsi heyətinin təyini və mühafizə vasitələrində qalma müddətinin müəyyən edilməsi. Zəhərlənmə zonasında obyektlərin və texnikanın dayanıqlıqlarının müəyyən edilməsi. Radiasiya və kimyəvi kəşfiyyat haqda anlayış. Dozometrik cihazlar, onların təsnifatı, əsas xarakteristikaları və onlardan istifadə edilmə qaydaları. Tibbi xidmətin kimyəvi cihazları, təyinatı və quruluşu.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 3
5.	V həftə	**Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsi.** Fövqəladə hallarda Mülki Müdafiənin rolu, qüvvələri, onların vəzifələri və yaradılması. Fövqəladə hallarda Dövlət sistemi və onun əsas vəzifələri. Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsinin əsas prinsipləri və üsulları. Mülki müdafiə mühafizə qurğuları, onların təyinatı və təsnifatı. Sığınacaqlar, onların həcmi - planlaşdırma, konstruktiv, mühəndis-texnika avadanlıqları və sığınacaqların iş rejimləri.Sadə və radiasiya daldalanacaqları, onların mühafizə qabiliyyıətlərinin yüksəldilməsi yolları. Mühafizə qurğularının sülh dövründə saxlanılması və istifadəsi. Fövqəladə hallarda fərdi və tibbi mühafizə vasitələri, onların təsnifatı və istifadə edilməsi qaydaları. Fövqəladə hallarda obyektlərin iş fəaliyyətinin və əhalinin mühafizə rejimləri, dozometrik və kimyəvi nəzarətin təşkili.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 4
6.	VI həftə	**Fövqəladə hallarda obyektlərin işinin dayanıqlığı (mövzuda ixtisasa uyğun yanaşma).** Fövqəladə hallarda obyektlərin iş dayanıqlığı haqda anlayış, mahiyyəti, təsir edən amillər və dayanıqlıq dərəcəsinin qiymətləndirilməsi. Mülki müdafiənin mühəndis-texniki tədbirlərinin layihələndirilməsində normalar və bu normaların həyata keçirilməsi. Fövqəladə hallarda obyektlərin iş qabiliyyətinin yüksəldilməsi yolları və üsulları. **(Quiz)**	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 5
7.	VII həftə	**Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması. (mövzuda ixtisasa uyğun yanaşma)** Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları, bərpa işlərinin növləri, işlərin növbəliliyi, ardıcıllığı və mərhələlərlə aparılması. Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılmasına cəlb edilən qüvvə və vasitələr. Xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlərin (XvəDTİ) məqsədi, tərkibi və icrasının xüsusiyyətləri. XvəDTİ aparılmasının taktiki üsulları, istehsalat qəzaları və fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırmaq üçün qüvvə və vasitələrin qruplaşdırılması. X və DTİ icrasının xüsusiyyətləri, təbii fəlakət və istehsalat qəzalarının nəticələrini aradan qaldırarkən mülki müdafiə dəstələrinin fəaliyyətinin təmini, ərzaq və sənaye mallarının mühafizəsi və zərərsizləşdirilməsi. XəDTİ mənəvi və psixoloji hazırlığı.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 6
8.	VIII həftə	**Fövqəladə hallarda rabitə, xəbərdarlığın təşkili və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyinin təmini. Obyektlərdə, şəhərlərdə rabitə və xəbərdarlığın təşkili.** Fövqəladə hallar zamanı idarəetmə və idarəetmə məntəqələri, təyini və yerləşdirilməsi. İdarəetmənin növləri, mülki müdafiədə rabitə və xəbərdarlıq sistemləri, onların vəzifələri, təşkili prinsipləri və rabitə xəbərdarlıq vasitələri.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 7

		Aralıq imtahanı	
9.	IX həftə	Xəbərdarlıq siqnallarının verilmə qaydaları, əhalinin, idarəetmə orqanlarının və qüvvələrin təşkili, planlaşdırılması, təlimin prinsiplərinin metod və formaları.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 7
10.	X həftə	**Fövqəladə hadisələrdən mühafizə sahəsində əhalinin hazırlanması.** Fövqəladə hadisələrdən mühafizə sahəsində əhalinin hazırlanması Mülki müdafiənin əsas vəzifələrindən biri kimi. İdarəetmə orqanlarının və qüvvələrin fövqəladə hallara hazırlığı. İşləyən və işləməyən əhaliyə Mülki müdafiənin öyrədilməsinin təşkili, planlaşdırılması və öyrədilməsi. Obyektdə Mülki müdafiə üzrə hazırlıq planlarının tərtibi, obyekt mülki müdafiə rəhbərinin əmri və tədris ilində Mülki müdafiə üzrə tədbirlərin təqvim planlarının tərtibi.	*Əsas dərsliklər*: [3, 5] Fəsil 8
11.	XI həftə	**<u>Tibbi biliklərin əsasları</u>** **Tibbi biliklər (həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi və tibbi biliklərin əsasları) fənni, onun vəzifələri.** İnsan orqanizminin müxtəlif şəraitə adaptasiyası, ekoloji faktorlar, onların insan orqanizminə təsiri. Sağlamlıq və xəstəlik anlayışları. Tipik patoloji proseslərin bəzi formaları (hüceyrə zədələnməsi və iltihab). Epidemiologiyanın əsasları. Dezinfeksiya, dezinseksiya, deratizasiya. Fövqəladə hallarda əhalinin tibbi təminatı və tibbi xidmətin təşkili. İlk tibbi yardım və onun təşkili. Günvurma zamanı ilk yardım. **Tibbi yardımın anatomik-fizioloji əsasları.** İnsan orqanizminin hüceyrə və toxumalarının quruluş və funksional xüsusiyyətləri. Qan və limfa sistemləri. Qan qrupları və rezus-amil haqqında anlayış. Donorluq və qan hazırlığı. Qanın laxtalanması. Qanaxmaların təsnifatı. Tənəffüs sisteminin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Həzm sisteminin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Dayaq-hərəkət aparatının morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Ürəyin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Sinir sistemi və duyğu üzvləri. Endokrin sistem və xəstəlikləri. Bədən hərarəti, nəbz, arterial təzyiq: onların təyini və qiymətləndirilməsi.	*Əsas dərsliklər*: [1, 2]
12.	XII həftə	**Tibbi yardımın anatomik-fizioloji əsasları.** İnsan orqanizminin hüceyrə və toxumalarının quruluş və funksional xüsusiyyətləri. Qan və limfa sistemləri. Qan qrupları və rezus-amil haqqında anlayış. Donorluq və qan hazırlığı. Qanın laxtalanması. Qanaxmaların təsnifatı. Tənəffüs sisteminin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Həzm sisteminin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Dayaq-hərəkət aparatının morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Ürəyin morfo-funksional xüsusiyyətləri və xəstəlikləri. Sinir sistemi və duyğu üzvləri. Endokrin sistem və xəstəlikləri. Bədən hərarəti, nəbz, arterial təzyiq: onların təyini və qiymətləndirilməsi.	*Əsas dərsliklər*: [1, 2]
13.	XIII həftə	**Fövqəladə hallarda zədələnmiş adamlara yardım, istifadə olunan dərmanlar.** Yumşaq toxumaların əzilməsi. Bağların, vətərlərin və əzələlərin gərilməsi və qırılması. Çıxıqlar, sümük sınıqları. Bu proseslər zamanı ilk tibbi yardım. İmmobilizasiya, şinaların qoyulması. Miokard infarktı, kəskin ürək (ürək astması, ağciyər ödemi) və damar çatmamazlığı zamanı (bayılma, kollaps) ilk tibbi yardım. Ürəyin qapalı masajı. Dəri üzəri, dərialtı, əzələdaxili və venadaxili inyeksiyaların yerinə yetirilmə üsullarının öyrədilməsi. Qapalı və açıq zədələnmələr. Zədə şoku. Ürək fəaliyyətinə təsir edən maddələr. Damargenəldici və spazmolitik dərman maddələri. Qanın laxtalanmasına təsir edən maddələr. Mikroblar əleyhinə işlədilən maddələr. **(Quiz)**	*Əsas dərsliklər*: [1, 2, 4]

14.	XIV həftə	**Fövqəladə hallarda zəhərlənmələr və xəstəliklər zamanı həkimə qədər ilk yardım və xəstələrə ümumi qulluq. Bioloji zədələnmə ocağında yoluxucu xəstəliklər zamanı ilk tibbi yardım. Qəzalar və fəlakətlər zamanı tibbi yardım.** Suda boğulma, onun növləri. Mexaniki asfiksiya zamanı ilk yardımın texnikası. Suda batanların xilas edilmə üsulları və onlara ilk tibbi yardımın göstərilməsi. Süni tənəffüsün verilmə qaydaları. Bağırsaq infeksiyaları. Virus hepatitləri. Kəskin zəhərlənmələrdə ilk yardımın təşkili. Qida zəhərlənmələri zamanı ilk yardım tədbirləri. "Kəskin qarın" haqqında anlayış. Kəskin peritonit: əlamətləri, ilk tibbi yardım. Tetanus və qazlı qanqrena. Yanıqlar, donmalar, elektrozədələr: ilk tibbi yardım. Yaralar. Cərrahi infeksiya, antiseptika və aseptika üsulları. Desmurgiya. Sidiyin miqdarı, tərkibi və xassələri. Kateterizasiya.	*Əsas dərsliklər*: [1, 2, 4]
15.	XV həftə	**<u>Əməyin mühafizəsi.</u>** **İstehsalatda həyat fəaliyyətinin ümumi məsələləri.** İnsan fəaliyyətinin formaları, təhlükə haqqında anlayış, əmək fəaliyyətinin təmin edilməsində profilaktik tədbirlərin rolu. **İnsanın yaşayış və iş mühitində neqativ amillər.** Metroloji parametrlər və onların insan orqanizminə təsiri, onlardan mühafizə tədbirləri. Neqativ amillərin parametrlərinin ölçülməsi üçün istifadə edilən cihazlar. Komfort iş şəraiti **Təhlükəsizlik texnikası və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi (elektrik təhlükəsizliyinin təmini, texnoloji avadanlıqların istifadəsində təhlükəsizlik tədbirləri).** Qurğu, cihaz və aparatların etibarlılığının, möhkəmliyinin təhlükəsizlikdə rolu. Fərdi təhlükəsiz geyimlər, vasitələr və onların təhlükəsizlikdə rolu. **Yanğın, partlayış hadisələri və həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi.** Otaqda və binada tez alovlanan və alışan maddələrin olub olmamasının tədqiqi.	*Əsas dərslik*: [6]
		Final imtahanı	

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcəkdir.